Vastaus valtuustoaloitteeseen / Pitkäaikaistyöttömien oikean etuuden tunnistamista tukevan hankkeen selvittämisestä

Kaupunginvaltuusto 24.08.2026 § 55

Valtuutettu Pöppönen esitti seuraavan valtuustoaloitteen:

” Pitkäaikaistyöttömyys aiheuttaa merkittäviä inhimillisiä ja taloudellisia vaikutuksia. Kokkolan alueella pitkäaikaistyöttömien määrä on ylittänyt 1 000 henkilön rajan, ja monialaisissa palveluissa on yli 1 700 asiakasta. Työllisyyspalveluiden asiantuntija-arvion mukaan jopa noin 500 asiakkaan ensisijainen etuus voisi olla muu kuin työttömyysetuus, kuten sairauspäiväraha, kuntoutusetuus, ammatillinen kuntoutus tai työkyvyttömyyseläke.

Monen asiakkaan kohdalla työ- ja toimintakyvyn arviointi sekä oikean etuuden tunnistaminen viivästyvät. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa henkilö pysyy pitkään työttömyysetuudella, vaikka hänen tilanteensa edellyttäisi muuta etuutta tai kuntoutusratkaisua.

Työllisyyspalvelut tekevät jo nykyisin yhteistyötä Soiten kanssa työkyvyn arviointien toteuttamisessa, ja yhteistyötä kehitetään jatkuvasti. Samanaikaisesti on tunnistettu tarve selvittää uusia toimintamalleja, joilla työkyvyn arviointeja voitaisiin nopeuttaa ja vahvistaa hyödyntämällä esimerkiksi työterveyshuollon työkykyasiantuntijuutta ja yksityisiä palveluntuottajia.

Oikea-aikainen työkyvyn arviointi voisi auttaa työkyvyttömiä henkilöitä siirtymään heidän tilanteeseensa kuuluvalle etuudelle sekä tukea osatyökykyisten pääsyä kuntoutuksen ja muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Samalla sillä voisi olla myönteisiä vaikutuksia kaupungin työttömyydestä aiheutuviin kustannuksiin.

Esitys
Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Kokkolan kaupunki:

1. Selvittää mahdollisuuden käynnistää erillinen hanke pitkäaikaistyöttömien työkyvyn arvioinnin ja oikean etuuden tunnistamisen tehostamiseksi.

2. Selvittää mahdollisuudet hyödyntää hankkeessa työterveyshuollon työkykyasiantuntijuutta sekä yksityistä työkyvyn arvioinnin ja kuntoutuksen palveluntuottajaa julkisten palveluiden rinnalla.

3. Arvioi hankkeen kustannukset, rahoitusmahdollisuudet ja odotettavissa olevat vaikutukset sekä asiakkaiden palvelupolkuihin että kaupungin työttömyyskustannuksiin,

4. Valmistelee tarvittaessa erillisen lisämäärärahan tai hankerahoituksen työllisyyspalveluiden nykyisen talousarvion lisäksi siten, ettei toimintaa toteuteta nykyisten palveluiden kustannuksella.

Tavoitteena on varmistaa, että yhä useampi pitkäaikaistyötön pääsee oikean etuuden, tarkoituksenmukaisten palveluiden ja tarvittavan kuntoutuksen piiriin sekä samalla vahvistaa työllisyyspalveluiden vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.”

Liite A Allekirjoitettu valtuustoaloite

Päätös Kaupunginvaltuusto päätti merkitä aloitteen pöytäkirjaansa ja saattaa sen kaupunginhallituksen käsittelyyn.

Kaupunginhallitus 26.10.2026 § 408
39/00.01.06/2026

Valmistelija Työllisyysjohtaja Perttu Kellomäki, palvelupäällikkö Kirsi Harju ja hallintoasiantuntija Mikko Nikkilä

Valtuustoaloitteen arviointi ja selvitys

Työllisyyspalvelut suhtautuvat myönteisesti valtuustoaloitteeseen ja sen tavoitteeseen tehostaa pitkäaikaistyöttömien työkyvyn arviointia ja oikean etuuden tunnistamista. Työkyvyn arviointi auttaa ohjaamaan työkyvyttömät työttömät eläke-etuuksille ja osatyökykyiset tarkoituksenmukaisen kuntoutuksen ja aktivoinnin piiriin. Valtuustoaloitteessa Kokkolan kaupunkia pyydettiin selvittämään erillisen hankkeen käynnistämisen mahdollisuutta pitkäaikaistyöttömien työkyvyn arvioinnin ja oikean etuuden tunnistamista varten. Vaikka hanke parantaisi palveluiden vaikuttavuutta ja tuottaisi pitkällä aikavälillä säästöjä, se vaatii uusia toimintamalleja (kuten yksityisiä palveluntarjoajia ja työterveyshuoltoa) sekä erillistä lisämäärärahaa tai hankerahoitusta. Hanketta ei ole mahdollista toteuttaa työllisyyspalveluiden nykyisellä budjetilla ilman, että se vaarantaa lakisääteisten palveluiden toteuttamisen.

Nykytila ja haasteet Kokkolassa

Kokkolan alueella pitkäaikaisen työttömyyden kehitys on muodostanut merkittävän inhimillisen ja taloudellisen haasteen. Keski-Pohjanmaan pitkäaikaistyöttömien määrä on ylittänyt 1 000 henkilön rajan, joista n. 775 on kokkolaisia, ja työllisyyspalveluiden monialaisissa palveluissa (kuten TYM- ja muissa yhteistyöverkostoissa) on yli 1 700 asiakasta. Pitkäaikainen työttömyys rasittaa suoraan kunnan taloutta, sillä kunta kantaa maksuvastuun osasta pitkäaikaisesti työttömien työttömyysetuuksia.

Työllisyyspalveluiden asiantuntijoiden tekemän arvion mukaan tällä hetkellä jopa noin 500 asiakkaan ensisijaisen etuuden tulisi olla jokin muu kuin työttömyysetuus. Näitä etuuksia ovat esimerkiksi sairauspäiväraha, kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke. Monen asiakkaan kohdalla työ- ja toimintakyvyn arvioinnit ja oikean etuuden tunnistaminen kuitenkin viivästyvät, jolloin he jäävät passiivisesti työttömyysturvan piiriin ilman heidän tilanteeseensa kuuluvaa asianmukaista tukea tai eläkeselvitystä. Työttömillä työnhakijoilla kriteerit sairaspäivärahalle tai työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseksi ovat myös todella tiukat.

Työkyvyn arvioinnin nykytila ja kehittämistarpeet

Työllisyyspalvelut tekevät jo nykyisin säännöllistä ja arvokasta yhteistyötä Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen Soiten kanssa työkyvyn arviointien toteuttamiseksi, ja tätä yhteistyötä kehitetään jatkuvasti osana perustyötä. Arviointijonot ovat kuitenkin pitkät ja resurssit rajalliset hyvinvointialueen kuormituksen vuoksi.

Valtuustoaloitteen esityksen mukaisesti työllisyyspalvelut tunnistavat tarpeen selvittää ja ottaa käyttöön uusia toimintamalleja, joilla arviointeja voitaisiin nopeuttaa ja tehostaa.

Työterveyshuollon asiantuntijuuden hyödyntäminen:
Työterveyshuollon erikoislääkäreillä ja työkykyasiantuntijoilla on vankka kokemus ammatillisen työkyvyn syvällisestä arvioinnista ja lausuntojen (kuten B-lausunto eläkettä varten) laadinnasta. Työterveyshuollon lääkäreiden osaaminen nimenomaisesti pidempään työttömänä olleiden työkyvyn arvioinnista tulisi varmistaa ennen mahdollisen hankkeen toimenpiteiden käynnistämistä.

Yksityisten palveluntuottajien hyödyntäminen:
Yksityisen sektorin työkyky- ja kuntoutusarviointien hyödyntäminen julkisten palveluiden rinnalla mahdollistaisi nopeammat ostopalveluprosessit ja purkisi Soiten asiantuntijoiden kuormitusta.

Asiakkaan jatkopolut ja vaikutukset

Työkyvyn selvittämisen jälkeen avautuu yleensä kaksi pääasiallista jatkopolkua. Kaikki arvioitavat asiakkaat eivät pääse suoraan eläkkeelle, vaan huomattava osa asiakkaista ohjautuisi kuntoutus- ja aktivointipalveluihin, joilla on erilaiset taloudelliset ja hallinnolliset vaikutuksensa.

Kun asiakas todetaan täysin työkyvyttömäksi, asiakasta autetaan siirtymään sairauspäivärahalle, kuntoutustuelle tai mahdollisesti pysyvälle työkyvyttömyyseläkkeelle. Tästä seuraa merkittäviä säästöjä Kokkolan kaupungille, sillä siirtyessään pois työttömyysturvalta asiakas poistuu kaupungin maksuvastuun piiristä. Työttömyyskustannukset vähenevät ja kustannusvastuu siirtyy valtiolle, Kelalle ja eläkejärjestelmään.

Suuri osa asiakkaista arvioidaan todennäköisesti osatyökykyisiksi, jolloin ensisijainen polku on ammatillinen kuntoutus, sosiaalinen

kuntoutus, työkokeilu tai muut tarkoituksenmukaiset tukipalvelut. Kuntoutus on investointi tulevaisuuden työllistymiseen, mutta lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä se aiheuttaa lisäkustannuksia yhteiskunnalle ja kaupungille. Kuntoutusjaksojen, kuntoutustukien ja palveluiden järjestäminen vaatii resursseja, minkä vuoksi myös jatkopolkujen kuntoutuskustannukset on otettava huomioon osana kokonaistaloudellista tarkastelua.

Alustavan laskelman mukaan yhden työkyvyn arvioinnin hinta olisi noin 2000 euroa henkilöltä, tämän lisäksi olisi tarpeen varata osuus myös täydentäville tutkimuksille. Työllisyyspalvelujen näkökulmasta tarvittaisiin myös lisäresurssia koordinoimaan työkyvyn arviointiprosessia. Kustannuksia olisi mahdollista kuitenkin vähentää hyödyntämällä tehokkaasti esim. Soiten työttömien terveystarkastuspalvelua, joka on työttömille maksuton.

Vaikka arvioidaan laajemman pitkäaikaistyöttömien määrän hyötyvän työkyvyn arviointipalvelusta, on realistista odottaa, että vuosittain palveluun voisi ohjata n. 50-100 henkilöä riippuen palvelua koordinoivan henkilöstön määrästä. Kokonaiskustannus olisi koordinoiva henkilöstö huomioon ottaen n. 150 000 – 250 000 vuodessa. Työkyvyn arviointi on pitkä prosessi, joten hankkeelle tulisi varata 3-5 vuotta toteutusaikaa, että siitä olisi saatavissa paras mahdollinen hyöty. Hankkeen taloudellisia vaikutuksia on vielä vaikea arvioida, koska päätökset mm. työkyvyttömyyseläkkeistä ja kuntoutuspäätöksistä tekee KELA, jonka kriteereihin kunnilla ei ole mahdollisuutta juurikaan vaikuttaa.

Työllisyyspalvelut on sopinut Työplus Oy:n kanssa palaverin työttömien työkykyarvioinnin palvelukokonaisuuden konkretisointia, asiakasmäärien ja palveluvasteen realistisen tason määrittämistä sekä kustannusten tarkempaa arviointia varten. Maanantaina 2.11.2027 järjestettävään tapaamiseen osallistuu myös työllisyyspalveluiden monialaisten palveluiden palvelupäällikkö.

Yhteisen työskentelyn pohjalta muodostetaan luonnos työkykyarvioinnin järjestämisen suunnitelmaksi tai pienimuotoisen pilotin käynnistämiseksi. Suunnitelmassa otetaan kantaa myös toimintojen yhteensovittamiseen hyvinvointialueen palveluiden kanssa sekä tarvittavaan rahoitukseen ja sen mahdollisiin lähteisiin

Kaupunginjohtaja

Kaupunginhallitus päättää esittää kaupunginvaltuustolle, että valtuusto

1 merkitsee tiedoksi aloitteen johdosta suoritetut toimenpiteet

2 katsoo aloitteen tulleen käsitellyksi.

Päätös

Kaupunginhallitus hyväksyi päätösesityksen.